

Nr 301.

Av herr **Lindqvist** i Stockholm i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, tillåter jag mig på här nedan angivna grunder hemställa om vissa förändringar i Kungl. Maj:ts förslag rörande grunder för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden.

Först vill jag erinra om att pensionsförsäkringsfonden, redan långt innan fonden når upp i det beräknade jämnviktsläget, kommer att utgöra landets största kapitalbildning. Av denna anledning samt i betraktande av att fondens medel utgöres av genom svenska folket inbetalda avgifter må det vara angeläget tillse, att bestämmelserna rörande placeringen av fondens medel givas sådant innehåll, att fonden kommer att gagna ägarnas intressen, varjämte bör sörjas för att den förvaltande myndigheten får en sammansättning som lämnar största möjliga garanti för ett vaksamt handhavande av fonden i berörda avseende.

Då jag haft tillfälle deltaga i pensionsfondskommitténs arbete vid utarbetande av det förslag, som nu lagts till grund för Kungl. Maj:ts förslag i ärendet, har jag till sagda kommittés utlåtande funnit mig böra foga en reservation, med skiljaktig mening i vissa viktiga punkter, och av samma skäl som jag därvid framfört finner jag mig nu böra i denna motion upprepa i huvudsak samma yrkanden, som innefattas i sagda reservation.

För åskådlighetens skull skall jag yttra mig om de skiljaktiga meningarna i den ordning punkterna fått sin uppställning i Kungl. Maj:ts förslag.

Av skäl, som här nedan ytterligare motiveras, anser jag, att en särskild och från pensionsförsäkringen skild styrelse skall utgöra förvaltningsmyndighet för fonden, och av denna anledning benämnas i

mitt förslag förvaltningsmyndigheten »fondstyrelsen», under det Kungl. Maj:t givit denna myndighet namn av »fullmäktige».

I förslaget till grunder för pensionsfondens förvaltning I. 4) har jag funnit mig böra föreslå en från Kungl. Maj:ts förslag avvikande formulering. Jag anser nämligen att då lån beviljas mot fastighetsintekning upp till sextio procent av värdet, detta värde då må prövas av genom fondförvaltningen särskilt förordnad värderingsman, på vars värdering fondstyrelsen därefter må fastställa värdet. Jag utgår nämligen ifrån att värderingens resultat kan bliva ett annat och ej fullt tillförlitligt, om värderingen verkställs genom den lånesökandes försorg.

Den viktigaste punkten rörande själva placeringen, uti vilken skiljaktiga meningar förefinnas, gäller bestämmelserna i I. 9). I denna punkt, angående grunderna för placering av pensionsfondens medel, föreslår Kungl. Maj:t, att minst en sjättedel av fonden skall placeras i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svenska staten, varemot ingen bestämmelse rörande begränsning av det belopp, som må placeras i sagda statspapper, förefinnes. Härtill kommer, att Kungl. Maj:t i en övergångsbestämmelse föreslår, att av de medel, som inflyta under åren 1917—1926 och som skola placeras, minst en tredjedel skall redovisas i nämnda statspapper samt att från ingången av år 1919 intill utgången av år 1926 minst en tredjedel av fondens medel skall vara på nämnda sätt redovisad. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i dessa avseenden skulle alltså medföra, att en väsentlig del av dessa svenska folkets sparade medel skulle tagas i anspråk för täckande av statens lånebehov, med undanskjutande bl. a. av det viktiga kravet på tillgodosende av kommunernas lånebehov för uppförande av sjukhus, sanatorier, ålderdomshem, arbetarebostäder m. m.

Genom de uttalanden och framställningar, som hittills gjorts i denna fråga från riksgäldsfullmäktige, framgår även med all tydlighet, att starka krav komma att från fullmäktiges sida resas för att ur denna fond i så stor utsträckning som möjligt tillgodose statens lånebehov. I detta syfte har från fullmäktiges sida framställts förslag om bestämmelser, som medgävo att halva pensionsfonden placeras i svenska statspapper. Genom saknaden av en maximigräns för ifrågavarande placering, torde förhållandenas makt sannolikt komma att bringa fondmedlens placering i av riksgäldsfullmäktige önskat läge.

Då känt är att statens lånebehov städse är trängande och då den utländska lånemarknaden ej alltid är öppen och tillgänglig, skola kraven självfallet med styrka resas mot den kapitalbildning, som finnes inom landet, varvid pensionsfonden otvivelaktigt skulle få mottaga an-

stormningar av sådan art, att fondförvaltningen måste lämna sitt bifall till mycket långt gående krav i fråga om fondens användning för täckande av statens lånebehov.

Givet är ju att placering av fondens medel i statspapper måste ur säkerhetssynpunkt vara fördelaktigast och ett tillgodoseende av statens lånebehov måste ävenledes betraktas som fullt lika berättigat som ett tillgodoseende av övriga i landet befintliga sådana, men man får härvid ej ett ögonblick bortse ifrån, att denna fond bildats av genom på skattevägen upptagna pensionsavgifter av svenska folket, som sålunda har full rätt till anspråk på att fonden i största utsträckning användes till gagn för med folkpensioneringen närstående ändamål.

I främsta rummet bör sålunda sörjas för, att fondens medel kunna ställas till förfogande för syften, avsedda att gagna folkhälsan, och i detta avseende måste, förutom den verksamhet som i sagda syfte kan och bör bedrivas av pensionsstyrelsen, landets kommunala institutioner beredas tillfälle att för olika allmännyttiga ändamål få tillgodose sina lånebehov ur fonden.

Pensionsstyrelsen har tidigare även för sin del ansett, att en maximigräns borde föreskrivas beträffande placeringen i statspapper, samt därvid föreslagit att i grunderna för fondplaceringen skulle föreskrivas, att sådan placering finge äga rum av högst en femtedel.

Då jag vid behandlingen av denna fråga funnit det av flera skäl framstå som ett nödvändigt villkor, att en maximigräns för ifrågavarande placering finnes föreskriven i grunderna för fondplaceringen, men därvid anser pensionsstyrelsens tidigare framställda förslag något snävt, har jag tillåtit mig föreslå en föreskrift om, att minst en sjätte-del och högst en fjärdedel av fondens medel må placeras i obligationer eller andra skuldförbindelser, utfärdade eller garanterade av svenska staten.

I grunderna för fondförvaltningen är i Kungl. Maj:ts förslag upptaget ett par andra stadganden av mindre vikt, som jag ej funnit mig kunna biträda. Sålunda föreslås föreskrift om, att i händelse avvikelse från gränserna för fondens placering ägt rum, skall rättelse vidtagas så snart lämpligen kan ske. Samma bestämmelse finnes upptagen i stadgandet rörande avyttring av egendom, vilken inköpts för skyddande av fordran. Jag anser nämligen att i intet av dessa fall saken kan få göras till en lämplighetsfråga, utan må här föreskrivas ett mera positivt stadgande, varför jag föreslår att ordet »lämpligen» i båda fallen må utgå.

Beträffande vidare den ytterst viktiga frågan rörande den fondförvaltande myndigheten, har Kungl. Maj:t i sitt förslag upptagit de av pensionsfondskommitténs flertal upprättade bestämmelserna. Detta förslag innebär att hela fondförvaltningen skall förläggas till eller *under pensionsstyrelsen*, med endast den avvikelsen, att vissa fullmäktige skolas utses för deltagande i beslut om fondplaceringar.

Då man emellertid tar i betraktande, att pensionsfonden, då den nått jämviktsläge, eller redan långt förut kommer att utgöra landets största kapitalbildning, och då denna fond alltså kommer att framstå såsom landets mäktigaste penninginstitut, har jag ej kunnat finna det välbetänkt, att anförtro dess förvaltning åt en styrelse, vilken redan förut har åt sig uppdraget så vittomfattande och så krävande uppgifter, som förhållandet är med pensionsstyrelsen. Detta ämbetsverk, som upprättades i samband med ålderdoms- och invaliditetsförsäkringens genomförande, skulle enligt gällande bestämmelser bestå av sju byråer, men enligt uppgift har byråernas antal redan ökat betydligt över det beräknade.

Under dessa omständigheter synes det mig vara betänkligt att i sin helhet överlämna förvaltningen av en miljardfond till ett verk, vars arbetsbörda redan nått den kända omfattningen. Jag tillåter mig därför föreslå, att fondförvaltningen må överlåtas åt en för ändamålet särskilt tillsatt styrelse.

Mot detta mitt förslag om upprättande av en särskild fondstyrelse, med egen byrå för fondförvaltningen, har anförts svårigheten att skilja arbetet mellan pensionsstyrelsen och fondstyrelsen, detta emedan pensionsavgifternas upptagande såväl som utbetalningen av beslutade pensioner måste vara överlåtet åt pensionsstyrelsen.

Sedan pensionsstyrelsens verksamhet nu blivit inrättad efter dessa grunder, med ett omfattande och vidlyftigt kontrollsystem rörande avgifterna, och då pensionsstyrelsen självfallet även i fortsättningen må hava att pröva och besluta över utgående pensioner, anser även jag att dessa uppdrag i fortsättningen böra påvila pensionsstyrelsen.

Då man emellertid utgår ifrån, att pensionsfonden skapas av pensionsavgifter jämte räntor, med avdrag av utgående pensioner, synes det mig som gränsen mellan dessa styrelser befogenhet rörande pensionsfonden tämligen lätt skall vara att finna. Om pensionsstyrelsen, som hittills, uppbär pensionsavgifterna samt verkställer utbetalning av beslutade pensioner, skall befintligt överskott, av vilket överskott pensionsfonden bildas, avlevereras till fondstyrelsen, som har att bokföra

och förvalta sagda fond enligt upprättade grunder för fondförvaltningen.

Något större antal tjänstemän kan ej bliva tal om vid upprättandet av en särskild fondstyrelse med egen byrå, emedan en extra byrå för ändamålet måste upprättas även under förutsättning, att fondförvaltningen förläggas till pensionsstyrelsen, då denna styrelses nuvarande tjänstemän ingalunda torde kunna påläggas även denna nya arbetsbörda.

Beträffande vidare fondförvaltningens sammansättning var i pensionsstyrelsens ursprungliga förslag angivet, att vissa statsinstitutioner skulle i fondförvaltningen vara särskilt representerade. Pensionsfondskommitténs flertal frånträdde emellertid denna princip, under återopande av, att alla ledamöter i fondförvaltningen må företräda de försäkrades intresse, och att intet särskilt statsintresse skall vara företrätt i fondförvaltningen.

Jag gillar denna principiella ståndpunkt, men kommittéflertalet gjorde dock ett betänkligt avsteg därifrån, genom att i sitt förslag upptaga bestämmelse om en särskild valkorporation, bestående av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, vilken ståndpunkt nu även intagits i Kungl. Maj:ts förslag.

Det synes mig emellertid ej förefinnas ringaste skäl för att sagda statsinstitutioner framför andra skola tilldelas rätten att utse ledamot i den blivande fondförvaltningen. Fullt lika berättigat vore i så fall, att den ledamot i fondförvaltningen, som skall äga insikt och erfarenhet i sociala frågor, utsåges av socialstyrelsen.

Kungl. Maj:t föreslår vidare rörande fondförvaltningens sammansättning, att i densamma såsom självskrivna ledamöter skola ingå, förutom generaldirektören i pensionsstyrelsen och hans ställföreträdare, jämväl en tredje ledamot av pensionsstyrelsen, nämligen ordinarie chefen för den byrå inom pensionsstyrelsen, som har att handlägga ärenden angående fonden. Genom denna anordning skulle pensionsstyrelsen förfoga över tre platser bland fondförvaltningens sju ledamöter.

Även jag anser, att fondförvaltningen bör vara nära förbunden med pensionsförsäkringen och att följaktligen pensionsstyrelsen skall vara väl företräd i denna förvaltning, men detta krav måste betraktas vara till fullo uppfyllt, om pensionsstyrelsen, såsom jag föreslagit, beredes plats för två av sina ledamöter.

De fem ledamöter, som förutom de två från pensionsstyrelsen

självskrivna skola utses, anser jag böra förordnas av Konungen, av skäl som ovan framhållits.

Om härvid i grunderna för fondförvaltningen föreskrives, att av dessa fem ledamöter tre skola vara sakkunniga på det finansiella området, så synes därmed vara sörjt för att de rent finansiella intressena vid placeringar och den ekonomiska förvaltningen kan göra sig fullt gällande, och Konungen äger därvid att bland dessa ledamöter utse representant för såväl riksbanken som riksgäldskontoret, om så befinnes lämpligt. Som sakkunnig ledamot i sociala frågor torde socialstyrelsen vara i tillfälle ställa lämplig person till förfogande.

Då jag vidare föreslagit, att den femte ledamoten skall utses med uppgift att särskilt företräda de försäkrades speciella intressen, sker detta i den bestämda känslan av behovet av, att i denna viktiga fondförvaltning plats är beredd jämväl åt en person, som närmare känner de bredare folklagrens liv och behov. Det är ju nämligen för dessa folklagers behov som hela denna försäkring uppbyggts, och otvivelaktigt komma frågor att anmäla sig i denna med hela pensionsförsäkringen nära allierade fondförvaltning, där en allmänbildad person från den kroppsarbetande klassen kan tillföra förvaltningen värdefulla insatser för frågornas rätta lösning.

Jag har ej heller kunnat finna det förelagda förslaget rörande utseendet av suppleanter vara väl avvägt, vadan jag tillåtit mig föreslå, att suppleant förordnas av Konungen för envar av de fem, Konungen förordnat till ordinarie ledamöter, samt att pensionsstyrelsen för sina ledamöter i fondstyrelsen utser en suppleant.

Beträffande arbetskrafterna på den av mig föreslagna fondbyrån, torde tills vidare ej vara behöfligt anställa flera tjänstemän än en byråchef. Då det emellertid snart torde kunna framstå som ett nödvändigt villkor att vidga arbetskrafterna i byrån, synes det mig lämpligt att i förslagsanslaget rörande fondförvaltningens stat även upptages ett amanuensarvode.

Vaktmästare för byrån och rent tillfälligt biträde synes mig utan olägenhet kunna lämnas byrån från pensionsstyrelsens personal, då byrån skall vara förlagd i sagda styrelses lokaler.

Under hänvisning till vad jag sålunda här ovan anfört, tillåter jag mig hemställa:

att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 207, för sin del besluta antaga följande

Förslag

till

grunder för förvaltningen av den i 11 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring omförmälda fond.

I. Fondens medel skola av fondstyrelsen redovisas i

- 1) obligationer — — — — svenska staten;
- 2) Sveriges — — — — obligationer;
- 3) obligationer — — — — tillstånd;
- 4) skuldförbindelser, för vilka fonden äger säkerhet genom inteckning i fast egendom inom femtio procent av senast fastställt taxeringsvärde eller inom sextio procent av det värde, som efter genom fondstyrelsens försorg verkställd värdering av styrelsen fastställles;
- 5) skuldförbindelser — — — — allmännas sida;
- 6) sådana andra värdehandlingar, vilka Konungen i särskilda fall efter framställning av fondstyrelsen prövar erbjuda fullgod säkerhet;
- 7) fordringar — — — — meddelas;
- 8) lån till företag, — — — — säkerhet, samt
- 9) fastigheter — — — — hos befolkningen.

Av förenämnda medel skall minst en sjättedel och högst en fjärdedel redovisas på sätt under 1) omförmäles, och må högst en fjärdedel redovisas på sätt under 8) angives samt högst en trettiondedel såsom under 9) sägs.

Fondstyrelsen bör även vid andra placeringar än de under 8) och 9) omförmälda särskilt söka tillgodose sådana allmännyttiga företag, som avse att i pensionsförsäkringens intresse befordra folkhälsan.

Skulle något år avvikelse från ovan angivna gränser för medlens placering hava ägt rum, skall rättelse vidtagas så snart ske kan.

Utan hinder — — — — pantsatt.

Egendom, vilken sålunda till skyddande av fordran inköpes, skall åter avyttras, så snart ske kan.

II. Fonden förvaltas av en styrelse, benämnd fondstyrelsen, som består av sju ledamöter.

Av dessa förordnar Konungen fem ledamöter och ingå dessutom generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen jämte dennes ställföreträdare som ledamöter i fondstyrelsen.

Av de genom Konungens förordnande utsedda ledamöterna skola tre vara sakkunniga på det finansiella området, en äga sakkunskap på det sociala området samt en utses med uppgift att särskilt företräda de försäkrades speciella intressen.

Konungen förordnar därjämte en suppleant för envar av dessa fem ledamöter. Ifrågavarande fem ledamöter jämte deras suppleanter förordnas varje gång för en tid av tre år.

Avgår någon av nämnda ledamöter före den tid, som hans förordnande avser, utser Konungen ny ledamot för återstoden av den tid, som förordnandet för den avgångne ledamoten omfattar.

Pensionsstyrelsen äger bland sina ledamöter utse suppleant att vid förfall för generaldirektören eller dennes ställföreträdare inträda som ledamot i fondstyrelsen.

Generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen skall vara ordförande i fondstyrelsen, och utser fondstyrelsen inom sig vice ordförande.

Fondstyrelsen åligger att med iakttagande av de bestämmelser, som här meddelas, och den instruktion för styrelsen, som av Konungen utfärdas, förvalta fondens medel.

III. För fondstyrelsens verksamhet skall i pensionsstyrelsens lokaler vara upprättad en särskild fondbyrå.

Arendena beredas och föredragas inför fondstyrelsen av en utav Konungen för sagda byrå förordnad byråchef, vilken tillika är styrelsens sekreterare. Övrig erforderlig personal utses av fondstyrelsen enligt fastställd stat.

Byråchefen ansvarar för bokföringen av fonden, för verkställandet av fondstyrelsens beslut samt öv-

riga för fondstyrelsens arbete och fondens förvaltning erforderliga åtgärder i enlighet med för fondförvaltningen av Konungen utfärdad instruktion och i reglemente meddelade bestämmelser.

IV. Därest vid sådan utredning, som av pensionsstyrelsen verkställts jämlikt 12 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, framgått att överskott förefinnes, bestämmer Konungen efter framställning av pensionsstyrelsen och efter fondstyrelsens hörande, huru stor del av berörda överskott må användas för bestridande av kostnader, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan, och skola dessa medel ställas till pensionsstyrelsens förfogande att av styrelsen för angivna ändamål disponeras i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas.

V. Kostnaden för ovannämnda fondbyrå samt för ersättning åt fondstyrelsens ledamöter och deras suppleanter, för särskilt tillkallade sakkunniga, värdering i anledning av fastighetsbelåning, förvaring av fondens värdehandlingar ävensom tryckningskostnader och andra expenser bestridas av fondens medel enligt fastställd stat.

Vidare tillåter jag mig föreslå, att riksdagen för sin del måtte besluta giva slutstadgandet, som är upptaget i Kungl. Maj:ts proposition, följande lydelse:

Dessa grunder skola lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1916.

Slutligen tillåter jag mig hemställa, att riksdagen för sin del måtte godkänna följande arvodes- och omkostnadsstat för pensionsförsäkringsfondens förvaltning, att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1916:

Arvode till fondstyrelsens ordförande (generaldirektören i pensionsstyrelsen)	kronor	3,000: —
Arvode till dennes ställföreträdare såsom ledamot i fondstyrelsen	»	1,500: —
Arvode till envar av fondstyrelsens fem övriga ledamöter à 3,000: — kronor	»	15,000: —
Avlöning till en byråchef	»	8,100: —
Ett amanuensarvode	»	1,800: —
Ersättning till fondstyrelsens suppleanter, särskilt anlitade sakkunniga, värdering i anledning av fastighetsbelåning, förvaring av fondens värdehandlingar, tryckningskostnader och andra expenser	»	12,000: —
	Summa kronor	41,400: —

Stockholm den 9 maj 1916.

Herm. Lindqvist.